

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Педагогічний факультет
Кафедра спеціальної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректорка з навчальної та
науково-педагогічної роботи,
Голова науково-методичної ради

Дар'я МАЛЬЧИКОВА

«28» березня 2025 р.

Програма атестації здобувачів вищої освіти

І модуль. Логопедія з логопсихологією

ІІ модуль. Спеціальні методики початкового навчання дітей з тяжкими порушеннями
мовлення

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність 016 Спеціальна освіта
Спеціалізація 016.01 Логопедія
Освітня програма Логопедія
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Форма навчання денна і заочна

ПОГОДЖЕНО

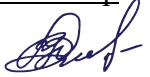
На засіданні науково-методичної ради
Педагогічного факультету

Голова НМР _____ Ірина ЦЮПАК

«_27_» березня 2025 р., пр. № 8

Івано-Франківськ, 2024/2025 р.

Затверджено на засіданні кафедри спеціальної освіти
Протокол № 8 від 18.02.2025р.

Завідувачка кафедри Наталія КАБЕЛЬНИКОВА

Пояснювальна записка

Програма атестації з фахових освітніх компонент першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта спеціалізацією 016.01 Логопедія складена на основі освітньо-професійної програми і включає в себе освітні компоненти логопедичного та спеціального методичного спрямування, а саме: «Логопедію з практикумом», «Логопсихологію», «Спеціальну методику навчання української мови дітей з ТПМ», «Спеціальною методикою навчання математики дітей з ТПМ», «Спеціальну методику навчання природознавства та суспільствознавства», «Образотворчу діяльність зі спеціальною методикою», «Ручну працю зі спеціальною методикою», «Теорію і методику виховання дітей з порушеннями мовлення».

Атестація здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти здійснюється у формі атестаційного іспиту.

До складання атестації допускаються здобувачі, які виконали усі вимоги навчального плану за всіма етапами освітнього процесу: теоретичного (лекційного), практичного (лабораторні і практичні роботи) та проходження усіх видів практик.

Атестаційний іспит включає такі три модулі:

I модуль. Логопедія з логопсихологією

II модуль. Спеціальні методики початкового навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Мета атестаційного іспиту - перевірка досягнень здобувачами результатів навчання, визначених освітньою програмою «Логопедія».

Атестаційний іспит спрямований на підготовку фахівців спеціальної освіти, які здатні розв'язувати складні задачі і практичні проблеми спеціальної освіти з метою корекції і компенсації порушення розвитку та соціалізації осіб із порушенням мовленнєвого розвитку різних вікових груп. Відповіді здобувачів мають бути ґрунтовні, усвідомлені, системні.

Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Фахові компетентності (ФК)

ФК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

ФК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

Програмні результати навчання

РН15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

Атестаційний іспит передбачає усну відповідь здобувача, що охоплює сутність основних проблем, змісту, методів, форм здійснення логокорекційної діяльності у закладах дошкільної та загальної середньої освіти на посадах асистент вчителя-логопеда, асистент вихователя закладу дошкільної освіти, асистент вчителя спеціальної освіти, асистент вчителя. Відповіді здобувача на питання мають бути лаконічними, аргументованими, системними, чітко віддзеркалювати міжпредметні зв'язки в змісті запитання, мати практичний вихід на професійну діяльність. Відповіді здобувачів повинні свідчити про:

- осмислення всієї багатозначності освітньо-корекційного, зокрема логопедичного, процесу;
- їх компетентність у важливих питаннях логопедії та корекції психічного розвитку осіб із мовленнєвими порушеннями;
- усвідомлення актуальних завдань діагностичного, логокорекційного, реабілітаційного, абілітаційного характеру в закладах дошкільної та загальної середньої освіти;
- їх готовності до здійснення класичної та інноваційної освітньої діяльності на посадах посадах асистент вчителя-логопеда, асистент вихователя закладу дошкільної освіти, асистент вчителя спеціальної освіти, асистент вчителя.

ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ ЗА ФАХОМ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

І МОДУЛЬ ЛОГОПЕДІЯ З ЛОГОПСИХОЛОГІЄЮ

Зазначений блок спрямований на перевірку знань майбутніх спеціалістів з логопедії та психології дітей з порушеним мовленнєвим розвитком. Суспільний запит на фахівців, здатних визначати, диференціювати порушення мовлення у осіб, а також розуміти специфіку психофізичного розвитку дітей зазначеної категорії, добирати адекватні методи корекції мовленнєвих порушень та здійснювати корекційно-розвивальний вплив зазначених недоліків не спадає вже котре десятиріччя. Така ситуація обумовлена значенням мовлення як фундаментального засобу пізнавального, особистісного, соціального та в цілому психічного розвитку дитини.

Мета курсу: сформувати у майбутніх логопедів професійну компетентність через озброєння знаннями з етіології, патогенезу та симптоматики мовленнєвих розладів, знаннями про закономірності і особливості психічного розвитку дітей з порушеннями мовлення, формування умінь профілактики, діагностики порушень мовленнєвого розвитку та організації корекційно-розвивальної, відновлювальної роботи з дітьми-логопатами різного віку, а також консультативної роботи з батьками дітей-логопатів та педагогами закладів дошкільної, загальної середньої освіти.

Завдання курсу:

Пізнавальні: озброїти студентів теоретичними відомостями щодо етіопатогенезу та симптоматики порушень мовлення у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку;

класифікації порушень мовленнєвого розвитку; методик, методів та прийомів діагностики мовленнєвих порушень; методик, методів та прийомів надання логопедичної допомоги особам з різними порушеннями мовленнєвої функції; особливостей організації логопедичної роботи в умовах освітніх закладів різного типу;

вивчення закономірностей та особливостей пізнавальної діяльності та емоційно-вольової сфери осіб порушеннями мовленнєвого розвитку.

Методичні: навчити організовувати діагностичну та корекційну логопедичну діяльність, диференційовано добирати ефективні методики, методи та прийоми відповідно до потреб кожної особи з порушеннями мовлення.

Практичні: сформувати вміння діагностувати порушення мовленнєвої функції, у тому числі проводити диференційну діагностику; навчити використовувати методики, методи та прийоми логопедичної корекції з урахуванням етіопатогенезу мовленнєвих порушень; навчити надавати консультативну допомогу батькам дітей з порушеннями мовлення, педагогам закладів освіти, які працюють з дітьми із відхиленнями мовленнєвого розвитку

сформувати у здобувачів вміння виявляти особливості пізнавальної діяльності і емоційно-вольової сфери та діагностувати їх відхилення у дітей з порушеним мовленнєвим розвитком, організовувати кваліфіковану консультативну допомогу.

Зміст програми

Логопедія, її предмет, об'єкт та мета. Взаємозв'язок логопедії з іншими науками. Принципи та методи логопедичного впливу. Класифікація основних причин порушення мовлення. Короткий огляд основних класифікацій. Будова та функції мовленнєвого апарату. Класифікація звуків української мови. Формування фонетичної та фонематичної сторони мовлення в онтогенезі.

Визначення дислалії. Механічна дислалія. Функціональна дислалія, її форми. Загальна характеристика етапів логопедичної роботи. Правильна артикуляція приголосних звуків. Види порушень вимови звуків.

Методика логопедичної роботи з усунення вад вимови приголосних. Організаційно-методичні засади обстеження дітей із дислалією. Етапи логопедичного обстеження.

Дефекти дзвінкості і глухості приголосних звуків. Методика логопедичної роботи з подолання дефектів дзвінкості і глухості приголосних звуків. Дефекти твердості і м'якості приголосних звуків. Методика логопедичної роботи з подолання дефектів твердості і м'якості приголосних звуків.

Причини та механізми виникнення дизартрії. Класифікація дизартрії. Клініко-психологічна характеристика дітей із дизартрією. Коркова дизартрія. Мозочкові дизартрії.

Псевдобульбарна дизартрія. Підкоркова (екстрапірамідна) дизартрія. Бульбарна дизартрія.

Клініко-педагогічна характеристика дітей із стертою дизартрією. Мета, провідні принципи та зміст обстеження дитини з дизартрією. Мета та провідні завдання логопедичної роботи при дизартрії. Принципи логопедичного впливу при дизартрії. Етапи логопедичного втручання при дизартрії (мета, завдання, зміст). Методика логопедичної роботи при різних формах дизартрії.

Механізми піднебінно-глоткового змикання в нормі. Етіологія та класифікація ринолалії. Вроджена відкрита ринолалія. Класифікація розщеплень. Психолого-педагогічна характеристика дітей із відкритою вродженою ринолалією. Етіологія, механізми та симптоматика закритої ринолалії. Особливості мовлення дітей із закритою ринолалією. Етіологія, механізми та симптоматика мішана ринолалії. Мета, основні завдання, принципи та етапи корекційної роботи при ринолалії. Мета, завдання, принципи, методи та зміст логопедичного обстеження при ринолалії.

Порушення голосу: класифікація, симптоматика. Методика корекції голосу у дітей з органічними та функціональними порушеннями фонації. Профілактика порушень голосу у дітей та дорослих.

Характеристика порушень темпу та ритму мовлення. Етіологія, патогенез та симптоматика брадилалії. Етіологія, патогенез та симптоматика тахілалії. Організаційно-методичні засади лікувально-педагогічної роботи при порушеннях темпо-ритмічної організації мовлення.

Заїкання: механізми, етіологія та симптоматика. Класифікація заїкання. Клініко-психологічна характеристика дітей із невротичною формою заїкання. Клініко-психологічна характеристика дітей із неврозоподібною формою заїкання. Поняття про комплексний підхід до реабілітації заїкуватих. Особливості організації логопедичної роботи із заїкуватими дітьми. Організація навчання та виховання заїкуватих дітей в умовах дошкільного закладу. Особливості логопедичної роботи з подолання заїкання із школярами. Методика логопедичного обстеження дітей із заїканням.

Поняття «алалія». Етіологія алалії. Симптоматика та механізми алалії. Огляд сучасної класифікації форм алалії. Патогенез та симптоматика моторної алалії. Клініко-психологічна характеристика дітей з моторною алалією. Сенсорна алалія. Механізми формування функції розуміння мовлення в онтогенезі. Провідні механізми та симптоматика сенсорної алалії. Мета, завдання, принципи та зміст обстеження дітей із алалією. Комплексний підхід подолання алалії. Особливості логопедичної роботи з дітьми з різними рівнями сформованості мовлення. Принципи, методи та провідні завдання логопедичного втручання при сенсорній алалії.

Поняття афазії. Причини виникнення афазії. Анатомо-фізіологічний аспект дослідження афазії. Класифікація та симптоматика афазії. Принципи логопедичної роботи при афазії. Особливості проведення відновлюваної роботи при різних формах афазії.

Порушення писемного мовлення. Термінологія та визначення порушень читання у дітей. Психологічна класифікація специфічних помилок читання. Причини, механізми та симптоматика дислексії. Класифікація дислексії. Поняття «дисграфія». Класифікація дисграфії. Принципи корекційної роботи при дислексії та дисграфії. Методика розвитку фонематичних процесів. Методика розвитку оптико-просторових уявлень та узагальнень.

Методика розвитку граматичної будови мовлення. Провідні завдання діагностики порушень писемного мовлення. Методика раннього виявлення дислексії. Профілактика дислексії та дисграфії.

Характеристика слухового, зорового, тактильного сприймання у дітей з порушеним мовленнєвим розвитком. Характеристика мнестичної діяльності при порушеннях мовлення. Характеристика мисленнєвої діяльності при порушеннях мовлення. Розвиток невербального інтелекту з порушеним мовленням. Особливості протікання мисленнєвих операцій у дітей з порушеним мовленнєвим розвитком. Характеристика уваги у дітей з порушеннями мовлення. Поведінкові особливості дітей з порушеним мовленнєвим розвитком. Виникнення негативних поведінкових реакцій у дітей із порушеним мовленнєвим розвитком. Особливості мотиваційної і вольової сфери дітей з порушеним мовленнєвим розвитком. Ігрова діяльність дошкільника з порушенням мовлення. Навчальна діяльність молодшого школяра з порушенням мовлення. Методи психолого-педагогічної діагностики, що використовуються в логопсихології. Психокорекційна робота з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення. Психоконсультування, як вид психологічної допомоги особам з тяжкими порушеннями мовлення. Психологічний супровід дітей з порушеннями мовлення. Психологічна підтримка дітей з порушеннями мовлення.

Основна література:

1. Довідник учителя-логопеда [авт.-упор. С. М. Лупінович] Тернопіль : Мандрівець, 2008. – 112 с.
2. Логопедія : Підручник За ред. М. К. Шеремет. Вид. 3-тє, перер. та доповн. К. : Слово, 2015. 776 с.
3. Логопсихологія : Навчальний посібник / За ред. Коноплястої С. Ю. К. : Академія, 2010. 293 с.
4. Мартиненко І. В. Логопсихологія. Курс лекцій : навч. посіб. 2 вид., випр. і допов. К., 2016. 116 с.
5. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей. 3-є видання, доповнене. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 160 с.
6. Соботович Є. Ф. Вибрані праці з логопедії. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 308 с.
7. Хрестоматія з логопедії / За ред. Шеремет М.К., Мартиненко І.В. К. : КНТ, 2006. 205с.
8. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник. / За заг. ред. М. К. Шеремет. К. : Видавництво «Книга-плюс», 2019. 496с.

Додаткова література:

1. Афазія : навч. – метод. посібн. для здобувачів освіти спеціальності Дошкільна освіта, Спеціальна освіта. уклад. : І. В. Самойлова, О. А. Тельна. Харків, 2021. 156 с. Режим доступу: http://repository.khpa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/2873/1/%D0%B0%D1%84%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D1%8F_%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82.docx
2. Ільяна В.М. Попередження дислексій у дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку. Навчально-методичний посібник. 2014. 120 с. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/>
3. Кабельнікова Н.В. Первинне недорозвинення мовлення: лінгвопатологічний, клінічний та психолого-педагогічний аспекти: навчально-методичний посібник. Херсон: Борисфен-про, 2017. 253с.
4. Коваленко О.М. Попередження та подолання порушень письма і читання у дітей. Полтава: «Видавництво «ІнгерГрафіка» 2011 р. 400 с.
5. Конопляста С. Ю. Ринолалія від А до Я. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т корекц. педагогіки і психології. Київ : Книга-плюс, 2015. 312 с.
6. Літовченко О. В. Заїкання у дітей: профілактика і корекція: навчальний посібник. Одеса: Видавництво ТОВ Лерадрук, 2021. 248 с.

URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/11212/1/Litovchenko%20Olga%20Vasylyvna%202021.pdf>

7. Науково-теоретичні засади розвитку, корекції та реабілітації дітей з психофізичними вадами : монографія / за ред. Томіч Л.М. Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2010. 370 с.

8. Рібцун Ю.В. Професійний довідник учителя-логопеда ДНЗ. Харків: Основа, 2012. 239с.

9. Синьов В. М., Шеремет М. К., Тарасун В. В. Логопедія Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. 251с.

10. Швець О.І. Особливості організації роботи логопеда в умовах навчально-реабілітаційного центру. Кам'янець-Подільський, 2012. 70с. URL: http://bnrc-kam-pod.at.ua/Pedagogu/Shvets/dosvid_roboti_shvec.pdf.

II МОДУЛЬ

СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Зазначений блок дисциплін закладає дидактичні та методичні основи підготовки вчителя-логопеда, асистента вчителя, асистента вихователя у спеціальних закладах та закладах освіти з інклюзивним навчанням. обґрунтовує необхідність застосування особливих (корекційних, компенсаторних, реабілітаційних, абілітаційних) підходів щодо навчання та виховання осіб із порушенням мовленнєвого розвитку, озброює здобувача необхідним дидактичним та методичним інструментарієм для досягнення цілей спеціальної та інклюзивної освіти. Спеціальні методики викладання шкільних дисциплін (за навчальним планом спеціальної школи для дітей із порушенням мовленнєвого розвитку) забезпечують методичну підготовку вчителя-логопеда до викладання дисциплін у початкових та старших класах спеціальної школи.

Мета: підготовка фахівця, який здатний розв'язувати складні задачі і практичні проблеми спеціальної освіти – корекція і компенсація порушень психічного розвитку, прооцесу соціалізації осіб із порушенням мовленнєвого розвитку різних вікових груп, забезпечення фахової підготовки майбутніх вчителів-логопедів до викладання навчальних дисциплін, визначених навчальним планом спеціальної школи для дітей з порушенням мовленнєвого розвитку; проведення позакласної (зокрема, гурткової) роботи, корекційно-розвивальних індивідуальних занять згідно призначення ІРЦ (фахівця інклюзивно-ресурсного центра); сприяння формуванню у здобувачів світоглядних позицій щодо власної відповідальності за самовдосконалення; здатності до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Завдання курсу: методичні: сприяти міцному усвідомленому засвоєнню студентами змісту, організаційних форм і методів навчання й виховання дітей з порушенням мовлення в спеціальних закладах дошкільної та загальної середньої освіти з метою їх навчання, виховання, розвитку та успішної соціальної адаптації; розкрити теоретичні засади методики викладання української мови, математики, природознавства, трудового навчання, образотворчої діяльності;

виховні: виховувати у студентів соціальну активність, здатність керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості;

розвивальні: розвивати вміння планувати, організовувати і реалізовувати пізнавальні, розвиваючі і виховні аспекти педагогічного процесу в закладах освіти, забезпечувати диференційований підхід до вихованців, враховувати їхні індивідуальні особливості, озброїти здобувачів варіативними технологіями навчання дітей з порушенням мовлення; формування в майбутніх фахівців відповідних знань, умінь і навичок викладання дисциплін;

Зміст програми:

Спеціальна методика навчання мовно-літературної освітньої галузі

Загальні основи спеціальної методики викладання української мови. Методика української мови як наука і навчальна дисципліна в середніх закладах освіти. Предмет і завдання спецметодики викладання української мови. Зв'язок з іншими дисциплінами

Методичне забезпечення: аналіз програм і підручників „Українська мова та література” для початкової школи для загальноосвітніх та спеціальних закладів освіти.

Типи уроків української мови, структура і методика проведення в корекційній школі. Вимоги до проведення уроку з української мови. Класифікація уроків української мови. Традиційні та нетрадиційні (нестандартні) форми проведення уроків. Особливості структури уроку.

Спеціальні методи та прийоми навчання грамоти. Добукварний період. Букварний період. Післябукварний період. Методики навчання читання дітей ООП.

Спеціальна методика навчання фонетики, орфоєпії, графіки, лексики, фразеології та словотвору. Спеціальні методи і прийоми вивчення лексики дітей з ТПМ. Значення і завдання вивчення лексики та фразеології. Робота над збагаченням словникового запасу учнів.

Спеціальні методи, прийоми і засоби навчання морфології на уроках української мови дітей з ТПМ. Загальні питання спеціальної методики навчання морфології. Зв'язок з іншими дисциплінами. Спецметодика навчання іменних частин мови. Спеціальні методи навчання дієслівних форм дітей з ТПМ. Спеціальні методики навчання службових частин мови. Засоби вивчення службових частин мови. Типи вправ вивчення службових частин мови.

Методика навчання синтаксису дітей з ТПМ на уроках української мови. Методи і прийоми навчання синтаксису. Основні принципи навчання синтаксису. Уміння і навички навчання синтаксису. Словосполучення і речення. Спецметодика роботи над темою «Речення».

Спеціальна методика розвитку зв'язного мовлення. Основні чинники розвитку зв'язного мовлення. Текст – основа мовленнєвого спілкування. Робота над синтаксичною будовою мовлення.

Літературні джерела:

Основні:

1. Любич Н.В. До проблеми спеціальної методики навчання української мови розумово відсталих учнів спеціальної школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Випуск 30: збірник наукових праць. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. С. 125-132 <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12005>

2. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови: навч.-метод. посібник. - К: ВД «Слово», 2010. - 285 с. https://pidru4niki.com/86430/pedagogika/spetsialna_metodika_rozvitku_movlennya_logopedichna_robota_z_korektsiyi_porushen_movlennya_u_doshkilnikiv

3. Савінова Н.В., Стельмах Н.В. Серeda І.В., Кисличенко В.А. Білюк О.Г., Берегова М.І., Борулько Д.М., Іванова Т.М. Технологізація навчально-корекційної та корекційно-виховної діяльності педагогів: монографія. Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.

4. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Серeda І.В. Корекційно-виховна діяльність педагога у сучасних закладах освіти: монографія. Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.

5. Чередніченко Н.В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення: навч.-метод. посіб. – К.: Видавничий дім «Слово», 2012. – 208 с.

Додаткові:

1. Трофименко Л. І. Механізми засвоєння лексико-граматичних одиниць мови учнями молодшого шкільного віку із нерізко вираженим загальним недорозвитком мовлення / Л. І. Трофименко // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. - 2013. – № 1. - С. 9-13
2. Шеремет М.К., Коломієць Ю.В., Апухтіна В.В. Психо-мовленнєвий розвиток дітей із мовленнєвими порушеннями. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 26. С. 270-274. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_26_58
3. Шеремет, М. К., Кондукова С.В. Фізіологічні і психологічні передумови мовленнєвого розвитку дітей в нормі та патології. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. № 27. С.5-7.

Спеціальна методика навчання математичної та інформатичної освітніх галузей

Мета і завдання пропедевтичного періоду вивчення математики для дітей з порушеннями мовлення. Діагностика готовності школярів до навчальних занять з математики. Зміст підготовчого періоду навчання математики учнів з тяжкими порушеннями мовлення.

Мета, завдання і зміст курсу математики у школі для дітей із ТПМ. Загальноосвітні, корекційно-розвивальні, виховні та практичні завдання навчання математики. Принципи побудови навчальної програми з математики. Концентричний принцип розміщення навчального матеріалу з математики.

Причини труднощів засвоєння математичних знань у дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Методи їх подолання. Труднощі при вивченні нумерації чисел у межах 10.

Особливості формування просторового орієнтування у пропедевтичний період для дітей з порушеннями мовлення. Прийоми порівняння предметів, порівняння за розміром, формою. Збагачення словника учнів новою термінологією.

Нумерація чисел у межах 1-го десятка. Особливості вивчення першого десятка дітьми з ТПМ. Причини виділення першого десятка в окремий концентр. Знайомство з числом, кількістю і цифрою. Визначення місця числа є числовому ряді. Основні етапи роботи над вивченням нумерації чисел в межах 10.

Особливості проведення геометричної пропедевтики для дітей з тяжким порушеннями мовлення. Завдання і зміст вивчення елементів геометрії. Методи і прийоми вивчення геометричного матеріалу, планування геометричного матеріалу. Організація вивчення геометричного матеріалу у молодших класах. Вимірювання відрізків.

Методика навчання дітей з ТПМ розв'язування простих сюжетних задач. Психолого-педагогічне обґрунтування ролі задач у системі математичної підготовки здобувачів. Функції сюжетних задач. Поняття сюжетної задачі, її структура. Класифікація простих задач.

Методика формування в молодших школярів з ТПМ умінь розв'язувати складені задачі. Поняття складеної задачі, етап ознайомлення із складеною задачею. Класифікація складених задач.

Ознайомлення з табличним і позатабличним діленням і множенням. Особливості складання і засвоєння таблиць множення і ділення дітьми з ТПМ.

Формування початкових уявлень про дробі учнями з ТПМ за етапами. Завдання вивчення звичайних та десяткових дробів. Утворення та перетворення звичайних та десяткових дробів. Послідовність вивчення десяткових дробів. Ознайомлення здобувачів з частинами.

Літературні джерела:

Основні:

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «спеціальні методики : методика навчання математики» / уклад. В. В. Тарасова ; Комунальний заклад «Харківська

гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків : «Смугаста типографія», 2018. 206с.

2. Спеціальна методика викладання математики в допоміжній школі : курс лекцій / уклад. : О. В. Гаврилов, О. М. Ляшенко. Кам'янець-Подільський : ПП Пантюк С.Д., 2004. Ч. 1. 272 с.

3. Коваль Л. В. Методика навчання математики : теорія і практика : підруч. для студ. за спец. 6.010100 «Початкове навчання», освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» / Л. В. Коваль, С. О. Скворцова. 2-ге вид., допов. і перероб. Харків: ЧП «Принт-Лідер», 2011. 414 с.

4. Тарасун В.В., Гаврилова Н.С. Особливості навчання математики молодших школярів з порушеннями мовленнєвого розвитку. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2007. 268 с.

Додаткові:

1. Тихонова К.С. Труднощі навчання: дислексія, дисграфія, диспраксія, дискалькулія. Харків: Ранок, 2020. 152с.

2. Скворцова С.О. Методика навчання розв'язування сюжетних задач у початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів за спеціальністю 6.010100 «Початкове навчання». Частина I.

http://skvor.info/files/books/metodyka_navchannya_rozvyazuвання_zadach-1.pdf

3. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі: Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. 308 с.

Спеціальна методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

Методика навчання природознавства як педагогічна наука і як навчальна дисципліна. Структура методики навчання. Об'єкт предмет, функції методики навчання природознавства. Зв'язок методики навчання з іншими науками. Пропедевтичні функції курсу. Поняття інтегрованого курсу і його значення для учнів спеціальних закладів. Формування природничо-наукової картини світу та стратегії поведінки людини у природі. Завдання шкільної біологічної освіти: світоглядні, методологічні, теоретичні, практичні.

Природа як фактор виховання. Формування в процесі навчання школярів з ТПМ життєвих компетенцій, наукового світогляду, його зв'язок з пізнанням природи.

Цілі шкільної біологічної освіти. Державний стандарт спеціальної біологічної освіти. Змістовні лінії навчального предмета «Природознавство».

Проблема методів навчання у дидактиці та методиці викладання природознавства. Класифікація методів навчання природознавства. Взаємозв'язок різних груп методів у процесі навчання природознавства. Методичні прийоми. Використання натуральних предметів та об'єктів, демонстраційних дослідів та наочних посібників на уроках природознавства. Вимоги до використання наочного матеріалу на уроках природознавства, як методу корекції пізнавальної діяльності дітей.

Урок природознавства в спеціальних освітніх закладах. Урок як основна форма вивчення природничого матеріалу в спеціальній школі. Формування понять, просторових уявлень, причинно-наслідкових зв'язків, в учнів спеціальних шкіл на уроках природознавства. Типологія уроків. Міжпредметні зв'язки при вивченні природничого матеріалу в спеціальній школі. Корекційна спрямованість уроків милування природою. Підготовка вчителя до уроку. Перспективне, тематичне і поурочне планування. Аналіз, самоаналіз і самооцінка уроку. Схема аналізу уроку. Шляхи підвищення ефективності уроку.

Шкільний курс природознавства як система найважливіших загальноприродничих і спеціальних біологічних понять. Теорія формування і розвитку понять, їх класифікація і умови утворення. Взаємозв'язок між поняттями, уявленнями і мисленням.

Позакласна робота з природознавства. Форми і види позакласної роботи. Індивідуальна, групова і масова робота, її значення, зміст, організація та методика проведення. Фенологічні спостереження, закладання дослідів, виконання літніх

завдань. Місце і значення лабораторних і практичних робіт з природознавства для навчання дітей з ТПМ. Підготовка вчителя до проведення лабораторних і практичних робіт з природознавства. Методика проведення лабораторних і практичних робіт.

Експерсії з природознавства у спеціальній школі, їх місце і значення в системі природничої освіти і формування життєвих компетенцій школярів. Підготовка і організація, методика проведення експерсій в природу, музеї, сільськогосподарське виробництво, сільськогосподарські виставки, науково-дослідні установи.

Літературні джерела

Основні:

1. Біда О.А. Природознавство та сільськогосподарська праця: Методика викладання: Навч. посібник для студентів пед. ф-тів вищих навчальних закладів. – Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2000. 400с.
2. Загальна методика навчання біології: Навч. Посібник. І.В. Мороз, А.В. Степанюк, О.Д. Гончар та ін.; за ред. І.В. Мороз. К.: Либідь, 2006. 592с.
3. Лаврикова О.В. Методика викладання природознавства в допоміжній школі. Практикум. Х.: ПП Вишемирський, 2007. 144с.
4. Кобернік С. Г. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: навч. метод. посібник за ред. С. Г. Коберніка. К.: Навчальна книга, 2005. 319 с.
5. Топузов О.М., Самойленко В.М., Вішнікіна Л.П. Загальна методика навчання географії: підручник. К.: Картографія, 2012. 512 с.
6. Довгань Г. Д. Інтерактивні технології на уроках географії. Х.: Вид. група „Основа”, 2005. 128 с.

Спеціальна методика навчання технологічної та мистецької освітніх галузей

Предмет і завдання трудового навчання. Міжпредметні зв'язки трудового навчання з іншими науками. Процес трудової підготовки та його складові частини. Перспективний педагогічний досвід організації трудової підготовки учнів з ООП.

Особливості процесу трудового навчання. Стимулювання і мотивація трудової діяльності учнів з порушеннями розвитку. Логічна структура і наступність змісту трудового навчання у молодших класах спеціальної школи. Корекційна спрямованість трудового навчання у спеціальній школі. Дидактичні принципи трудового навчання.

Поняття про методи, прийоми трудового навчання, що використовуються у спеціальній школі. Класифікація методів. Характеристика методів трудового навчання за джерелами інформації (словесні, наочні і практичні). Характеристика методів трудового навчання за характером пізнавальної діяльності і самостійності учнів. Умови вибору методів трудового навчання у початковій ланці спеціальної школи з урахуванням можливостей учнів.

Форми організації трудового навчання у спеціальній школі. Основні ознаки класно-урочної системи навчання. Характеристика урочних і позаурочних форм трудового навчання у спеціальній школі. Використання технологічних карт на уроках трудового навчання.

Урок трудового навчання як провідна форма навчальних занять у спеціальній школі. Типи уроків трудового навчання. Структура різних типів уроку. Підготовка вчителя до занять. Планування роботи. Методичні поради до організації і проведення уроків та дотримання ПТБ.

Позаурочна робота з трудового навчання. Профорієнтація школярів. Особливості організації та методика проведення шкільної експерсії з трудового навчання.

Спеціальна методика навчання образотворчого мистецтва. Завдання, предмет, функції, основні поняття. Зв'язок образотворчого мистецтва зі науками. Поняття інтегрованого курсу “Мистецтво”.

Дослідження дитячої творчості. Значення дитячого малюнка у розвитку особистості. Особливості образотворчої діяльності дітей з різними нозологіями. Вікові

особливості малюнку дітей з інтелектуальними порушеннями. Діагностичні можливості малюнку.

Освітні, корекційно-розвиткові та естетично-виховні можливості занять з образотворчого мистецтва у спеціальній школі.

Урок образотворчого мистецтва як основна форма організації навчального процесу. Організація та проведення занять різних типів. Структура занять з образотворчого мистецтва. Гігієнічні та естетичні вимоги до їх проведення.

Альтернативні види образотворчої діяльності і їх використання у практиці спеціальної школи. Сприймання краси навколишнього світу у різних проявах її існування як засіб розвитку образотворчої діяльності дітей на основі здобутого ними пізнавального і естетичного досвіду.

Літературні джерела

Основні:

1. Агальянова Н. Образотворче мистецтво: стан і проблеми вивчення *Рідна школа*. 2001. №1. С. 53-55.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб.К.: «Академвидав», 2004. 352 с.
1. Антонович Є. А., Шпільчак В.А. Малюнок і живопис. Методичні рекомендації К., 1990. 105 с.
2. Бондар В. І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності К: Рад. шк., 1988. 128 с.
3. Вахрамєєва Г.І. «Методика викладання образотворчого мистецтва»: програма навчальної дисципліни Навчально-методичне видання Луцьк: Вид-во Поліграфічний центр «Друк Формат», 2017. 40 с.
4. Кириченко М. А., Кириченко І. М., Основи образотворчої грамоти: Навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Вища школа, 2002. 190 с.
5. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2006. 200 с.
6. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початкових школі: Посібник для вчителів Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 256с.
7. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи *Дефектологія*. 2001. № 1. С. 45– 47.
8. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудове навчання у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих дітей: посібник К: Педагогічна думка, 2012. 80 с.
9. Хохліна О. П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку К. Пед. думка, 2000. 288 с.
10. Хохліна О. П. Розвиток у учнів допоміжної школи усвідомленості учбово-практичної діяльності на заняттях з трудового навчання *Дефектологія*. 2002. № 2. С.8-11.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Атестація здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 016 Спеціальна освіта 016.01 Логопедія проводиться у формі атестаційного екзамену (іспиту) в усній формі. Атестаційний екзамен (іспит) передбачає оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти щодо їх відповідності вимогам стандарту підготовки бакалаврів спеціальної освіти з обов'язкових дисциплін професійної підготовки в обсязі чинних силабусів навчальної дисципліни/освітньої компоненти.

Критерії для атестаційного екзамену включають оцінювання кожного екзаменаційного запитання (завдання) та критерії оцінювання відповідей здобувачів на окремі екзаменаційні запитання.

Під час проведення атестаційного екзамену кожний член екзаменаційної комісії оцінює відповідь здобувача з кожного запитання у балах згідно з критеріями оцінювання. Якість відповідей здобувача на додаткові запитання членів екзаменаційної комісії має враховуватися в оцінюванні запитань екзаменаційного білета.

Оцінка результатів складання атестаційного екзамену здійснюється Екзаменаційною комісією за 100-бальною системою контролю знань, прийнятою в Університеті та національною шкалою і відображаються у відповідних відомостях і протоколах роботи Екзаменаційної комісії (ЕК).

Якщо здобувач вищої освіти не з'явився з поважної причини, що підтверджується відповідними документами, йому може бути призначена інша дата складання іспиту або захисту кваліфікаційної роботи під час роботи Екзаменаційної комісії.

Рішення екзаменаційної комісії з атестації є остаточним та не підлягає процедурі апеляції.

За теоретичну і практичну частину екзамену виставляється одна оцінка за 100 бальною і національною шкалою оцінювання, які переводяться у шкалу ЄКТС.

Шкала оцінювання за ЄКТС

Сума балів /Local grade	Оцінка ЄКТС		Оцінка за національною шкалою/National grade
90 – 100	A	Excellent	Відмінно
82-89	B	Good	Дуже добре
74-81	C	Good	Добре
64-73	D	Satisfactory	Задовільно
60-63	E	Satisfactory	Задовільно
35-59	FX	Fail	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Зміст критеріїв оцінювання атестації здобувачів вищої освіти

Відмінно, (A), 90-100. Відповідь здобувача характеризується правильністю та повнотою. Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати матеріал для внесення власних аргументованих суджень у практичній діяльності. Здобувач вищої освіти має системні, дієві здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказу своєї думки. Демонструє високий рівень сформованості загальних і фахових компетентностей.

Добре, (B), 82-89. Здобувач вищої освіти вільно володіє матеріалом, зокрема, застосовує його на практиці; вміє аналізувати і систематизувати інформацію. Використовує загальновідомі доводи у власній аргументації. Викладення матеріалу є чітким, логічним з наведенням прикладів, використанням знань із суміжних дисциплін. Відповідь

характеризується повнотою засвоєння теоретичного матеріалу з незначними огріхами. Допущені огріхи та помилки виправляє самостійно. Знання здобувача вищої освіти є достатніми для повного розкриття питання, вільно користується термінологією.

Добре, (C), 74-81. Здобувач вищої освіти вільно володіє матеріалом, зокрема, застосовує його на практиці; вміє аналізувати і систематизувати інформацію. Використовує загальновідомі доводи у власній аргументації. Викладення матеріалу є чітким, логічним з наведенням прикладів, використанням знань із суміжних дисциплін. Відповідь характеризується повнотою засвоєння теоретичного матеріалу. Знання здобувача вищої освіти є достатніми для розкриття питання, він вільно користується термінологією. При викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації. Допущені огріхи та помилки виправляє самостійно.

Задовільно, (D), 64-73. Відповідь характеризується повнотою засвоєння окремих тем теоретичного матеріалу. Здобувач вищої освіти відтворює основний матеріал, не може самостійно пов'язати теоретичні та практичні аспекти навчального матеріалу. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань. Відповідь має численні огріхи, яких здобувач не помічає, та порує логіку викладу.

Задовільно, (E), 60-63. Відповідь характеризується безсистемністю та фрагментарністю знань. Здобувач вищої освіти відтворює основний матеріал, але не може самостійно пов'язати теоретичні та практичні аспекти навчального матеріалу. Відповідь має численні огріхи та порушення логіки.

Незадовільно, (FX), 35-59. Більшість компетентностей, визначених освітньою програмою, не сформовані. Здобувач не засвоїв більшості тем навчальної програми, не вміє викласти зміст більшості питань. Повторне складання екзамену.

Незадовільно, (F), 1-34. Відповідь відсутня. Компетентності, визначені освітньою програмою, не сформовані.

Гарант ОП

(Підпис)

Наталія ІЛЬІНА
(П.І.Б.)